

передавати необхідний інформаційно-дидактичний досвід, а також стимулювати творчу активність. У сукупності цих організаційно-педагогічних умов стає можливим послідовне й ефективне вирішення зазначеної наукової проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Педагогічна майстерність / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997. – 349 с.
2. Бутенко В.Г. Основи духовного розвитку учнівської молоді у процесі художньо-естетичної освіти // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2000. Збірник наукових праць. – Ч.1. – Харків: ОВС, 2002. – С. 147-159.

УДК 378.058(076)

ДО ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Тихомиров С.В., старший викладач

Запорізький національний університет

У статті розглядається проблема перепідготовки фахівців у ЗНУ. Розглядається питання вивчення мотивації у слухачів факультету післядипломної освіти.

Ключові слова: післядипломна освіта, мотивація, ціннісні орієнтації, цінності.

Тихомиров С.В. К ПРОБЛЕМЕ ИЗУЧЕНИЯ МОТИВАЦИИ ОБУЧЕНИЯ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена проблеме переподготовки специалистов в ЗНУ. Рассмотрен вопрос изучения мотивации у слушателей факультета последипломного образования.

Ключевые слова: последипломное образование, мотивация, ценностные ориентации, ценности.

Tihomirov S.V. TO A PROBLEM OF STUDY OF MOTIVATION OF TRAINING AT FACULTIES AFTER DEGREE EDUCATION/ Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article deals with the problem of retraining specialists in Zaporizhzhya National University.

The question of studying motivation of post diploma education is under consideration.

Key-words: post-diploma education, motivation, value orientation, values.

Післядипломна підготовка в Україні як вид навчання знаходиться сьогодні в стадії розвитку та є складовою частиною національної системи освіти, яка функціонує відповідно до Конституції України, Закону України “Про освіту”, інших нормативно-правових документів.

У сучасних умовах, коли швидко відбувається накопичення інформації у всіх галузях науки, культури, техніки, а зміни у виробничій сфері, суспільних відносинах набувають все більш динамічного характеру, освіта людини не може бути обмежена лише базовою підготовкою. В умовах реформування економічних відносин в Україні змін, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя, післядипломна освіта набуває особливої актуальності та значення.

Сьогодні Україна мусить вирішувати широке коло проблем, у тому числі пов’язаних із переходом суспільства до нового якісного стану — постіндустріального. Однією з центральних проблем є проблема людини, її адаптація до нових реалій, утворення суспільних умов для самореалізації. Спад виробництва, а в деяких випадках і ліквідація підприємств, криють у собі небезпечну соціальну проблему — загрозу швидкого звільнення працюючих і, як наслідок, збільшення у зв’язку з цим армії безробітних. Проблема зайнятості та соціального захисту такої верстви населення, перепідготовка за новим фахом набуває в Україні надзвичайно важливого значення не тільки як фактор

побудови економічно розвиненої держави, але і як необхідна умова забезпечення стабільності суспільства. Для того, щоб країна в цілому, і кожна людина зокрема, в таких умовах могли вирішувати поставлені перед ними завдання, необхідні нові форми і засоби підготовки людей до життя в нових умовах. У зв'язку з цим, у системі освіти України бачиться доцільним розвиток такої ланки, як освіта, яка дає змогу долати довічне закріплення людини за одним фахом, одним видом діяльності.

Означена форма освіти для нашого суспільства є не новою, проте, поки що маловивчена. Тому розробка цієї проблеми, її дослідження викликає жвавий інтерес як в науковому, так і в професійному планах у дослідників, які вирішують та розробляють питання, пов'язані з освітою.

Метою нашої роботи було вивчення мотивації, яка спонукає особистість до отримання другої вищої освіти, а в нашому випадку - слухачів післядипломної освіти.

Немає сумнівів, що однією з головних визначаючих мотивацію людини - є світ його цінностей та цінностних орієнтацій. Цінності — це те, чим людина більш за все дорожить, у що вірить, чого прагне. Ціннісні орієнтації формують особистість, сприяють її духовному та моральному розвитку.

Цінність — поняття, яке використовує філософія та соціологія для позначення об'єктів, явищ, їхніх властивостей, а також абстрактних ідей, у яких втілюються суспільні ідеали, через що цінності виступають як еталон належного. Соціальні цінності, переломлюючися крізь призму індивідуальної життєдіяльності, входять до психологічної структури особистості у формі особистісних цінностей, які є одним із джерел мотивації її поведінки. Для особистісних цінностей характерне високе усвідомлення. У соціології вони відображаються у формі ціннісних орієнтацій та служать важливим фактором соціальної регуляції взаємовідносин людей та поведінки індивіда [1].

Духовні прагнення, ідеали, принципи, норми моралі — це все відноситься до області цінностей. Стимули та причини людської діяльності отримують тут подальший розвиток: потреби, перетворені на інтереси, у свою чергу, “перетворюються” на цінності. Світ цінностей — це перш за все світ культури в широкому розумінні цього слова, це сфера духовної діяльності людини, її моральної свідомості, її прихильностей — тих оцінок, у яких відбивається міра духовного багатства особистості. У світі цінностей на перший план виступає те, що відповідає уявленню про призначення людини, її гідності, ті моменти поведінки, у яких проявляються самоствердження та свобода особистості [2]. Ціннісне сприйняття породжує й мотивацію дій, вчинків, доповнює та збагачує мотивацію, основу на потребах та інтересах [3].

Цінності — це інтереси, що відокремлені в ході розвитку самої історії, завдяки поділу праці у сфері духовного виробництва. Об'єктами цих відокремлених інтересів, предметами прагнень людини виступає деякий духовний зміст, який складається з особливої концентрації почуттів та думок, втілених у зразках прекрасного, істинного, доброго та благородного [2]. Система цінностей проходить крізь усі форми суспільної свідомості. Поєднуючи певні інтереси різноманітними ідейними, моральними та естетичними засобами, вона стає дуже важливим джерелом безпосередніх мотивів поведінки, найближчих стимулів людської діяльності.

Орієнтація на цінності є характерною рисою людського життя. Залежно від характеру потреб та засобів їх задоволення, цінності поділяються на матеріальні та духовні, які, у свою чергу, можуть бути пізнавальними, науковими, естетичними, художніми, моральними. У загальному вигляді різниця між матеріальними та духовними цінностями полягає в тому, що перші пов'язані із задоволенням практичних потреб і тому їх мірилом виступає практична корисність предметів, інші, як правило,

характеризують вищі запити людей, тому критерії їх виділення інші. Мірою вимірювання пізнавальних та наукових цінностей є істина. Особливості моральних цінностей зумовлені основною роллю моралі у житті суспільства. Мораль спрямована на урегулювання та гармонізацію взаємовідношень між людьми, вирішення суперечностей між суспільством та проявами окремих людей [3].

Існування та розвиток моральних цінностей пов'язані із суспільною практикою, конкретно-історичними формами суспільних відносин, із тими змінами, які відбуваються в соціальній структурі суспільства. Суспільні відносини зумовлюють орієнтацію людей у світі цінностей, вибір ідеалів, яким вони віддають перевагу, норм, якими вони керуються у своїй поведінці.

Ціннісні орієнтації деяких людей у суспільстві більш або менш повно та адекватно відповідають системі суспільних цінностей. Це пояснюється тим, що людина як особистість являє собою єдність соціального та індивідуального. Людина по своїй суті є сукупністю усіх суспільних відносин, тобто духовний світ особистості, її якості зумовлені умовами суспільного життя. Але в той же час, як конкретна особистість, людина завжди індивідуальна, самотня, неповторна. До індивідуальних відмінностей людини відносяться можливості, потреби, інтереси, знання, переконання, почуття. Кожен із перерахованих елементів людської індивідуальності визначений, з одного боку, біопсихологічними особливостями конкретного індивіду, з іншого боку - умовами середовища та виховання, які гальмують або стимулюють їх розвиток у певному напрямку, що наповнює їх соціальним змістом. У результаті рівень, діапазон та зміст індивідуальних якостей особистості виявляються неоднаковими для різних людей [3].

Ціннісні орієнтації не мають тієї визначеності, яка притаманна сформованим на належному рівні цілям та планам. Завдяки цьому вони виконують більш гнучку регулятивну функцію. Їх предмет — визначена сфера життєдіяльності, лінія поведінки, яка розрахована на період часу, який заздалегідь важко встановити для безпосередньої реалізації сподівань, що відповідають складеній ієрархії цінностей. Якщо життєві цілі та плани не реалізуються, наявність ціннісних регуляторів забезпечує стійкість особистості у момент “кризи нереалізованості”. Якщо ж намічені цілі досягнуті та втрачають спонукаючу силу, ціннісні орієнтації стимулюють до постанови нових цілей [4]. Ціннісні орієнтації, цілі та плани є послідовними ступенями суб'єктивної регуляції життєдіяльності людини. Орієнтації визначають порядок вибору тих чи інших сфер діяльності, напрямків життєвого шляху, де людина припускає сконцентрувати свої сили та енергію. Ставлення цілей передбачає знання не тільки напрямків діяльності, але й її ідеального результату, якому відповідає певна подія життєвого шляху, який відділяє зону передбаченого майбутнього, яке ще не засвоєне людиною [4].

Орієнтація особистості на освіту — це певне доцільне очікування, яке включає знання (когнитивний компонент орієнтації) та почуття, турбування (її емоційний компонент). Діапазон (розмах) уявлення про освіту як цінність (у більш широкому або у більш вузькому спектрі усвідомлення можливостей або переваг, яке забезпечує) — вихідна характеристика орієнтації.

Між знанням та дією не має прямого зв'язку: вони визначаються особливим механізмом, за допомогою якого взагалі значиме стає особистісно значимим. Людина не бере будь-що з усіх запропонованих їй благ. Вона, як правило, діє суто вибірково, спрямовуючи усі свої почуття та прагнення до об'єкту, який є для неї особливо привабливим. Тому стимулом до дії може з'явитися “одна єдина пристрасть”, наприклад, можливість отримати або змінити фах, отримати другу вищу освіту. Але експлуатація одного єдиного джерела позитивних емоцій швидко осушує поживну середу мотивації. Чим більше факторів, що визначають значення освіти і спонукають

людину до прийняття рішень, чим глибше вона осмислює сенс освіти як “людиностворюючої” цінності, тим стабільніша її поведінка в цій галузі. Впевненість у тому, що людина цілком здатна до самовизначення у сфері освіти, визначається невичерпністю орієнтацій у цій сфері. Людська практика дає безліч варіантів зв’язку загальної орієнтації на освіту. У реальній поведінці людини, мотивацією на отримання другої освіти найбільш “гармонійним” є такий варіант: поєднання широкої орієнтованості у сфері освіти (усвідомлення багатогранного “особистого значення” освіти) з більш або менш постійною діяльністю, яка реалізує цю орієнтацію в рамках навчання (організована система) та самонавчання (діяльність за власною програмою) [5]. Орієнтація на освіту та самоосвіту є важливим стимулом самоудосконалення (самовиховання). Можна припустити, що чим більше в людини проявляється прагнення до освіти та самоосвіти, тим ширше сфера використання її сил та можливостей [5]. Бажання людини до вдосконалення може мотивувати її навчання в системі післядипломної освіти. Інший мотив полягає в бажанні змінити соціальне положення. Розглянемо це положення. Необхідно відмітити, що одна з функцій післядипломної освіти є світоглядна, яка забезпечує побудову системи поглядів на об’єктивний світ і місце в ньому людини, ставлення людини до оточуючого середовища і самої себе, а також зумовлює на основі цих поглядів основні життєві позиції людини, її переконання, систему цінностей, ідеали, принципи пізнання та діяльності.

Із вибором або зміною фаху пов’язаний процес соціального самовизначення особистості. Соціальна орієнтація в широкому сенсі означає систему уявлень індивіда або групи про існуючі суспільні відносини та про своє реальне або припустиме місце в системі цих відносин. Найбільш повний зміст цієї орієнтації виявляє спрямованість на досягнення певного соціального положення. У вузькому сенсі соціальна орієнтація — це прагнення індивіда зайняти певне положення в рамках конкретної соціальної групи. Це положення визначається місцем людини в системі суспільного виробництва та має своєю головною ознакою характер та зміст праці. У цьому сенсі соціальна орієнтація переплітається з професійною. Професійне самовизначення, тобто вибір місця та способу трудової діяльності, є по суті конкретизацією місця в рамках певної соціальної групи [6]. Підтвердженням цього є результати нашого дослідження: причиною вступу на ФПО майже 50% слухачів була невідповідність між теперішньою роботою наших респондентів та їх першою спеціальністю. За даними дослідження В.К. Кривокрученка 40% опитаних молодих людей працювали не за спеціальністю. Це підтверджує необхідність отримання післядипломної освіти в нашій державі для великої кількості людей. Якщо людина не задоволена попередньо обраною професією, то за допомогою післядипломної освіти вона може отримати необхідну їй спеціальність, улаштуватися на престижну роботу, мати відповідний до її знань зарібок. Післядипломна освіта дозволяє своїм випускникам просуватися по службових сходах, а також розвиває особистість слухачів ФПО, сприяє їх самоудосконаленню.

Аналіз результатів дослідження проблеми мотивації вступу слухачів до факультету післядипломної освіти ЗНУ показав таке:

1. Частіше першу освіту слухачі ФПО отримують на факультетах: юридичному, економічному, медичному, соціальної педагогіки та психології, факультеті іноземної філології, філологічному, математичному, фізичного виховання та історичному. Але майже 30% респондентів мають першу вищу освіту технічну (Запорізький державний технічний університет, Запорізьку державну індустріальну академію).
2. 51% респондентів обрали свою першу спеціальність самостійно.
3. 40% слухачів ФПО перша освіта задовольняла не в достатній мірі.
4. Як головний мотив вступу на ФПО наші респонденти відзначили: перша спеціальність не відповідає теперішній роботі — 46% усіх опитаних; з метою самоудосконалення — також 46% опитаних.

5. 31% слухачів ФПО їх післядипломна освіта повністю задовольняє. При цьому не зайвим буде відмітити, що 26% опитаних відзначили задоволення післядипломною освітою не в достатній мірі; та ще 26% слухачів ФПО зовсім не задоволені тією освітою, яку вони отримують.

6. 37% респондентів обрали саме ту спеціальність, на якій вони зараз навчаються з метою просування по службі.

7. Із метою самоудосконалення обрали собі спеціальність також 37% опитаних.

8. Майже 32% слухачів ФПО вважають, що перевага післядипломної освіти над першою вищою полягає в тому, що післядипломна освіта — це більш свідомий вибір.

Таким чином, головними мотивами вступу слухачів на ФПО ЗНУ є розбіжність між фахом і реальним місцем роботи, а також бажанням самоудосконалюватися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Психология: Словарь / Под ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского). — М.: Политиздат, 1990 — 494 с.
2. Архангельский Л.М. Ценностные ориентации и нравственное развитие личности. — М.: Знание, 1978 — 63 с.
3. Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности. — М.: Изд-во полит. лит-ры, 1986. — 222 с.
4. Головаха Е. И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи. — К.: Наукова думка, 1988 — 144 с.
5. Проблемы и методы исследования вопросов социологии образования взрослых / Под ред. С.Г. Вершловского). — Л.: НИИ, 1972 — 58 с.
6. Рубина Л. Я. Советское студенчество. — М.: Мысль, 1981 — 207 с.

УДК 372.853

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МОВИ ФІЗИКИ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Тихонська Н.І., аспірант

Запорізький національний університет

У статті подана загальна характеристика дисертаційного дослідження, присвяченого детальній розробці методики навчання мови фізики учнів середньої загальноосвітньої школи.

Ключові слова: мова фізики, розумові процеси.

Тихонская Н.И. О РАЗРАБОТКЕ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКУ ФИЗИКИ УЧАЩИХСЯ СРЕДНЕЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье дается общая характеристика диссертационного исследования, посвященного детальной разработке методики обучения языку физики учащихся средней общеобразовательной школы.

Ключевые слова: язык физики, умственные процессы.

Tikhonskaya N. ABOUT DEVELOPMENT THE TECHNIQUE OF TRAINING PHYSICS LANGUAGE OF PUPILS AN AVERAGE COMPREHENSIVE SCHOOL / Zaporizhzhya National University, Ukraine.